

Länsstyrelsen Dalarna arbetar inom projektet Odlingslandskapets natur- och kulturvärden bl.a. för att öka förutsättningarna för fortsatt skötsel av länets ängar så att deras natur- och kulturvärden kan bevaras. Läs mer om projektet på www.lansstyrelsen.se/dalarna/naturokulturprojekt

Vem tycker du är värd att utses till årets ängsbrukare i Dalarna och få silverlien 2014?

Utan slåtter inga ängar!

Som de flesta läsare av det är bladet vet så har våra slåtterängar ett stort biologiskt värde och är en viktig del av vårt kulturarv. Ängarna är dock helt beroende av att det finns människor som fortsätter att sköta dem. Utan årlig slåtter med lämpliga redskap och vid rätt tid på sommaren inga ängar! För att uppmärksamma dem som utför detta viktiga arbetet och sporra till fortsatta insatser delar Länsstyrelsen ut silverlien till Årets ängsbrukare i Dalarna.

Tidigare pristagare

Förra året gick priset till Anders Janols i Tuna Hästberg (bilden nederst till höger). Läs hans artikel om Turess äng på insidan av bladet. Tidigare pristagare är Inga och Lars-Erik Andersson i Norrboda som fick priset 2012 och Naturskyddsföreningen i Orsa med eldsjäl Roland Öjeskog som utsågs till pristagare av juryn 2011.

Vem tycker du ska få priset i år?

Både enskilda personer och föreningar som på ett förtjänstfullt sätt skött en eller flera slåtterängar med höga biologiska och kulturhistoriska värden i Dalarna kan nomineras. Vinnaren utses av en jury med representanter från Länsstyrelsen, Naturskyddsföreningen och Dalarnas fornminnes- och hembygdsförbund och LRF.

Nomineringen ska innehålla:

- Den/de nominerades namn
- Motivering till varför den/de du föreslår förtjänar att utses till årets ängsbrukare
- Vilken äng din kandidat sköter
- Ditt eget namn, adress och telefonnummer

Senast den 13 april behöver vi ha din nominering.

Adress: Länsstyrelsen Dalarna, Landsbygdsenheten, att: Märta Ohlsson, 791 84 Falun.

E-post: marta.ohlsson@lansstyrelsen.se

Tures äng

Tures äng i Tuna Hästberghar en flerhundraårig kontinuitet som slåtteräng. Den välhävdade och artrika marken sköts sedan 1990 av idéella naturvårdare, bland dem Andes Janols, som utsågs till Årets ängsbrukare i Dalarna 2013 och som har skrivit denna artikel.

Tures äng, som tidigare kallades Parlings äng, har varje år slagits med lie sedan minst 300 år. Den här ängen var en del av det jordbrukslandskap som människorna här upprätthöll för sin försörjning under 17- och 1800-talen.

Under 1900-talets första hälft förlorade de gammaldags slåtterängarna helt sin ekonomiska betydelse i jordbruket genom teknikutveckling och ekonomisk strukturomvandling. Som en följd av dessa förändringar växte de flesta slåttermarker av det här slaget igen.

Ture prisbelönt

Ture Pettersson var en av de alltför få människor som inte förmådde se en rik ängsmark växa igen och bli skog. När hans svärfar Wilhelm Parling inte längre orkade slå backarna ovanför huset, fortsatte Ture att lieslä

markerna här varje sommar. Han är väl värd hedern av att få ha givit namn åt detta levande kulturminne, Tures äng. När Ture blivit gammal, och hans krafter börjat tryta, hade ängar som denna blivit unika rariteter. De hade även börjat uppmärksammas efter förtjänst, och 1987 fick Ture Naturskyddsföreningen i Dalarnas årliga pris för enastående naturvårdsinsats.

Slås nu av idéella naturvårdare

I samförstånd med Tures familj fortsatte en grupp idéella naturvårdare inom Naturskyddsföreningen i Borlänge och svampklubben Skogsrisikan med den traditionella hävden.

Alltsedan 1990 har detta slåttergäng varje år plockat kvist och räfsat en dag om våren samt slagit med lie en lördag i slutet av juli. Under senare år har även Tuna-Hästbergs hembygds

förening engagerat sig i skötseln. Ett ägarskifte skedde 2011. Till slåttergängets och många bybors glädje är den nya ägaren en hängiven ängsbrukare som deltar aktivt i ängens skötsel.

Blommor och svampar

Kärlväxter och svampar har inventerats noga, och resultaten bekräftar övertygande de allmänna bedömningar som gjorts av ängens höga naturvärden. 103 arter av kärlväxter, träd och buskar oräknade, har påträffats här, bland dem fältgentiana, brudsporre, jungfrulin, låsbråken, dvärglumner, hårstarr och knägräs.

Majvivan sågs senast här i slutet av 1980-talet, men den utplånades från sin växtplats i ytterkanten av ängen genom överdrivet nitisk slåtter med trimmersnöre omkring ängen.

Drygt 40 arter av svampar ur olika grupper som till stor del är begränsade till den här typen av magra gräsmarker, har noterats på denna äng. I hela Sverige finns ungefär 150 sådana arter. De kallas i dagligt tal för ängssvampar. Av dem som är hittade på Tures äng är 16 arter upptagna på de officiella rödlistorna över hotade organismer.

Återgång till flera traditionella skötselmetoder

På den trekantiga inhägnaden utmed Tures ängs nordöstra kant fick får efterbeta under sensommaren 2010. Ängen slogs här i slutet av juli, och djuren släpptes in i den här fällan ungefär två veckor senare för att beta av det som växt upp efter slåttern. Innan alltför hård avbetning eller söndertrampning hade uppstått, stängdes efterbetesområdet igen för djuren.

Maria Tapper och Ingemar Skillberg är skickliga med lien.

Liebladet ges ut av Länsstyrelsen i Dalarnas län.

Foto i detta nr: Anders Janols, Jennie Lundgren, Märta Ohlsson.

Prenumeration är gratis. Meddela om du vill ha bladet per e-post istället för en tryckt tidning. Tipsa gärna andra som du tror är intresserade! Hör även av dig om du inte vill ha fler nummer av Liebladet!

Annonser: Det är gratis att annonsera om allt som har relevans för ängsskötsel i Dalarna.

Redaktör: Märta Ohlsson, tfn 010-225 02 58, e-post marta.ohlsson@lansstyrelsen.se

Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling: Europa investerar i landsbygdsområden

Målsättningen är att årligen fortsätta här med efterbetet, ett sätt att sköta markerna som var vanligt i äldre tiders jordbrukslandskap.

I den andra änden beteshagen i anslutning till Turess äng har också ett hörn stängslats av för att hålla betesdjuren ute fram till två veckor efter slåttern. Här utfördes slätter och efterbete för första gången 2011.

Vi praktiserar nu i det sammanhängande slätter- och betesområdet Turess äng, Lundvalls äng och en beteshage dem emellan tre av de viktigaste skötselmetoder som var dominerande på oplöjd och ogödslad mark i det gamla jordbrukslandskapet – slätter, slätter med efterbete samt enbart bete. Hittills har får och häst använts i betet. Avsikten är att en mångfald av hävdmetoder också ska ge en ökad mångfald av miljöer och arter.

En viktig del av utvecklingsarbetet i det här området de senaste åren har genomförts med så kallade LONA-bidrag (LOkalt NaturvårdsArbete) genom Länsstyrelse och kommun för lokala naturvårdsprojekt.

Medel för projektet Foder och Fägring ska användas denna vinter till borttagande av skuggande träd på och invid betesmarken i anslutning till Turess äng. Betesområdet är ett Natura2000-område.

Text och foto: Anders Janols

2011 användes "Nyhammarshässja" för första gången här.

Om man är många på slåttern finns gott om tid för fika och umgänge

Fäbodrar och fäbodskogar

- Biologiskt kulturarv i nordliga skogar

Riksantikvarieämbetet kom strax före förra sommaren ut med en informationsskrift i serien Vårda väl, som är en serie för råd och vård och förvaltning av kulturarvet. Skriften heter Fäbodrar och fäbodskogar – biologiskt kulturarv i nordliga skogar och är skriven av Tomas Ljung. Innehållet är tänkt att fungera som grundläggande hjälp för identifiering av olika biologiska kulturspår i nordliga skogar. Det är intressant att följa vilka tecken man ska leta efter bland växter, träd och byggnader.

Skriften finns att ladda ner på Jordbruksverkets hemsida www.jordbruksverket.se. Du hittar den enklast genom att skriva fäbodskog i sökrutan överst till höger. Den finns också att köpa i bokhandeln för ca 100 kr.

Nyheter för slätterängsstöd och andra miljöersättningar 2014

Det finns när detta blad skrivs ännu inga formella beslut om vad som ska gälla. Läs om övriga ersättningar och håll dig uppdaterad genom att besöka Jordbruksverkets webbplats; www.jordbruksverket.se

Åtaganden som gäller till och med 2014 eller senare

För att få ersättning är en förutsättning att du 2014 söker utbetalning i SAM Internet.

Tänk på att även du som förlängde ditt åtagande i höstas måste söka utbetalning i SAM Internet 2014 för att du ska få pengarna!

Det skickas inte ut några nya lösenord i år utan du får använda det som du senast använde i fjol eller beställa

nytt på Jordbruksverkets hemsida alternativt signera med e-legitimation. Vid signering med E-legitimation krävs fullmakt när det är en förening.

Du kan inte söka nya åtaganden i år förutom för våtmarker

Eftersom det kommer nya miljöersättningar år 2015 kan du inte söka nya åtaganden för miljöersättningar eller för utvald miljö i år. Det enda undantaget är våtmarker som du har anlagt med ersättning för miljöinvestering.

I år kan du inte förlänga åtaganden för miljöersättningar

Det kunde du bara göra i höstas för vissa miljöersättningar, bl.a. betesmarker och slätterängar.

Nya ersättningar 2015

Det är ännu inte klart vilka miljöersättningar det blir 2015.

Har du frågor om stöden?

Ring då 0771-67 00 00
Telefontid kl 9-12 och 13-15.

Nya Landsbygdsprogrammet 2014-2020

Trots att det fortfarande är oklart vad gäller budgetar och regelverk så verkar det som följande stöd kommer att vara möjliga att söka under 2014: investeringsstöd, bredband, rovdjursavvisande stängsel, startstöd och greppa näringen.

Du kan alltså inte söka ersättning för restaurering av betesmarker, slätter-

ängar, överloppsbyggnader eller trägårdsgårdar under 2014.

Vi vet ännu inte vilka stöd som kommer att komma med 2015 då resterande delar av programmet sjösätts.

Det går inte att söka några stöd inom det nya programmet än, först måste Sverige besluta om en övergångsförordning.

Information om vilka stöd som gäller kommer att finnas på Länsstyrelsens och Jordbruksverkets webbplatser när det är klart.